

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Güray EKİCİ

TÜRKİYE’DE BULUNAN TIRMANIŞ DUVARLARININ NİTELİK VE NİCELİK
OLARAK İNCELENMESİ

Rekreasyon Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Güray EKİCİ

TÜRKİYE’DE BULUNAN TIRMANIŞ DUVARLARININ NİTELİK VE NİCELİK
OLARAK İNCELENMESİ

Danışman

Doç. Dr. Güney ÇETİNKAYA

Rekreasyon Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Güray EKİCİ'nin bu çalışması, jürimiz tarafından Rekreasyon Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Dicle ARAS (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Güney ÇETİNKAYA (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Alkan UĞURLU (İmza)

Tez Başlığı: Türkiye’de Bulunan Tırmanış Duvarlarının Nitelik ve Nicelik Olarak İncelenmesi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 10/10/2019

Mezuniyet Tarihi : 09/01/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Bulunan Tırmanış Duvarlarının Nitelik ve Nicelik Olarak İncelenmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Güray EKİCİ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Güray EKİCİ
Öğrenci Numarası	20155257007
Enstitü Ana Bilim Dalı	Rekreasyon
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Güney ÇETİNKAYA
Tez Başlığı	Türkiye’de Bulunan Tırmanış Duvarlarının Nitelik ve Nicelik Olarak İncelenmesi
Turnitin Ödev Numarası	1200201572

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 19 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 25/10/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 13

alıntılar dahil % 14 ‘tir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları’nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

25/10/2019

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Doç. Dr. Güney ÇETİNKAYA

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	iv
ÖNSÖZ	v

BİRİNCİ BÖLÜM

REKREASYON ve KAYA TIRMANIŞI

1.1. Açık Alan Rekreatyonu	1
1.2. Kaya Tırmanışı	2
1.2.1. Kaya Tırmanışı Tarihi	4
1.2.2. Kaya Tırmanışı Stilleri	6
1.2.3. Kaya Tırmanışı Zorluk Dereceleri ve Kategorileri.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

TIRMANMA DUVARLARI

2.1. Tırmanma Duvarı	9
2.1.1 Tarihçe	9
2.1.2 Duvar Türleri	10
2.1.3 Kapalı Alan Tırmanma Duvarı	10
2.1.4 Kapalı Alan Tırmanışının Avantajları	11
2.1.5 İnşaat.....	11
2.1.6 Ekipman.....	11
2.1.7 Tırmanış Rotaları ve Rotaların Derecelendirmesi	12
YÖNTEM	13
BULGULAR	15
SONUÇ	18
KAYNAKÇA.....	19
ÖZGEÇMİŞ	22

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1 Tırmanış Duvarının Yapım Yılına Göre Dağılımı	15
Tablo 4.2 Tırmanış Duvarının Yüksekliğine Göre Dağılımı.....	15
Tablo 4.3 Tırmanış Duvarlarının Yüzey Ölçülerine Göre Dağılımları	16
Tablo 4.4 Tırmanış Duvarının İç Mekan ya da Dış Mekanda Olma Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Tablosu	16
Tablo 4.5 Tırmanış Duvarının Hangi Stil Kaya Tırmanışı Yapmaya Elverişli Olduğuna Göre Dağılımları.....	16
Tablo 4.6 Tırmanış Duvarının Yapısal Malzemelerine Göre Dağılımları.....	17

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de bulunan yapay tırmanma duvarlarının nitelik ve nicelik olarak incelenmesi amacı ile hazırlanmıştır. Türkiye de bulunan duvarlar; yapılış yılları, yükseklikleri, yüzey ölçüleri, tırmanılabilen yüzey ölçüleri, iç mekan ya da dış mekanda olma durumu, hangi stil kaya tırmanışı yapmaya elverişli olduğu ve yapısal malzemelerine göre incelenmiştir.

Türkiye de yapılan Tırmanış duvarlarının yapılış yıllarına göre dağılımları incelendiğinde 2000 yılı ve öncesinde 2 adet, 2001-2005 yılları arası 1 adet, 2006-2010 yılları arası 13 adet, 2011-2015 yılları arası 18 adet ve 2015 – 2019 yılları arasında ise 25 adet tırmanış duvarı yapılmıştır.

Tırmanma duvarlarının yüksekliğine frekans dağılımları incelendiğinde Kısa kaya stilinde 3-4 metre yükseklikte 3 (% 14,29), 4,01-5 metre yüksekliğinde 18 (% 85,71) ve 5,01 metre üzeri kısa kaya duvarı bulunmadığı tespit edilmiştir.

Lider tırmanış stilinde bulunan duvar yükseklikleri frekansları incelendiğinde ise 6-8 metre yüksekliğinde 13 (%27,08), 9,00-11,00 metre yüksekliğinde 10 (%20,84) ve 12,00 metre ve üzeri 25 (%52,08) adet duvar bulunduğu tespit edilmiştir. Hız tırmanış stilinde bulunan duvar yükseklikleri frekansları incelendiğinde ise 10 metre yüksekliğinde 6 (%25) ve 15 metre yüksekliğinde 2 (%75) adet duvar bulunduğu tespit edilmiştir. Tırmanma duvarlarının Yüzey ölçülerine göre dağılımları incelendiğinde, 150 m² altı duvar sayısı 25 (42,38), 151 m²- 300 m² arası 17 (28,81) ve 300 m² ve üzeri ise 17 (28,81) adet olduğu tespit edilmiştir.

Tırmanış Duvarının İç Mekan ya da Dış Mekanda Olma Durumuna göre dağılımları incelendiğinde 42’si (71,19) iç mekan da, 17’si (28,81) ise dış mekanda yer almaktadır.

Tırmanış Duvarının Hangi Stil Kaya Tırmanışı Yapmaya Elverişli Olduğuna Göre Dağılımları incelendiğın de 21’i (27,27) Kısa Kaya, 48’i (62,34) Lider Tırmanış, 8’i (10,39) ise hız duvarı oluşturmaktadır.

Tırmanış Duvarının Yapısal malzemelerine göre dağılımları incelendiğın de 50’si (84,75) Ahşap, 8’i (13,,56) Fiber ve 1’i (1,69) ise Beton malzemeden üretildiği görülmektedir.

Araştırma sonucunda, ülkemizde bulunan tırmanma duvarları nitelik ve nicelik özelliklerine göre incelenmiş ve mevcut durum tespiti yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda tırmanış duvarları açısından ülkemizde bulunan duvarların sayılarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Kullanımı bakımından tırmanış duvarları incelendiğinde ise mevcut bulunan duvarların da ihtiyacı karşılayamayacak düzeyde olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaya Tırmanışı, Tırmanış Duvarı, Rekreasyon

SUMMARY

INVESTIGATION OF QUALITIES AND QUANTITIES OF ARTIFICIAL CLIMBING WALLS IN TURKEY

The purpose of this study was to examine the qualities and quantities of artificial climbing walls in Turkey. Climbing walls were examined with regard to their construction years, heights, surface dimensions, climbable surface dimensions, indoor or outdoor environment, which style is suitable for rock climbing and structural materials. According to building year variable, the number of artificial climbing walls is as follows; 2 walls in 2000 and earlier, 1 wall between 2001 and 2005, 13 walls between 2006 and 2010, 18 walls between 2011 and 2015, 25 walls between 2015 and 2019.

In bouldering style, there are 3 walls (14,29%) between 3 and 4 meters height, 18 walls (85,71%) between 4,01 and 5 meters. According to frequencies of wall heights with regard to lead climbing style, there are 13 walls (27,08%) between 6 - 8 meters, 10 walls (20,84%) between 9 - 11 meters, and 25 walls (52%) 12 meters and above. According to heights of speed climbing walls, there are 6 walls (25%) 10 meters height and 2 walls (75%) 15 meters height. According to climbing surface, there are 25 walls (42,38%) below 150 m², 17 walls (28,81%) between 151 m² and 300 m², 17 walls (28,81%) 300 m² and above.

According to indoor or outdoor status of walls, 42 walls (71,19%) are indoors and 17 walls (28,81%) are outdoors.

A total of 21 walls (27,27%) is suitable for bouldering, 48 walls (62,34%) for Lead Climbing, and 8 walls (10,39%) for Speed Climbing. According to structural materials of climbing wall, 50 walls (84,75%) are made of wood, 8 walls (13,56%) made of fiber and 1 wall (1,69%) is made of concrete.

As a result of the current research, it was determined that the number of climbing walls in Türkiye is insufficient. Moreover, it is thought that the existing walls cannot meet the needs. More climbing walls with better qualities are suggested to be built.

Keywords: Rock climbing, Climbing Wall, Recreation.

ÖNSÖZ

Dünyada ve Türkiye ‘de giderek popüler hale gelen Kaya Tırmanışı branşının ilk başlarda bir antrenman yöntemi olarak kullanılan yapay tırmanma duvarları günümüzde kendi başına bir spor dalı haline gelmiştir. Dünyanın pek çok yerinde çeşitli yapay tırmanma salonları açılmış ve bu spora karşı ilgi giderek artış göstermiştir. 2020 yılında düzenlenecek olan yaz olimpiyatlarına da girmiştir. Tüm bu gelişmeler neticesinde giderek artan tırmanma salonu ve yapay tırmanma duvarlarının nitelik ve nicelik olarak incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

REKREASYON ve KAYA TIRMANIŞI

1.1. Açık Alan Rekreatyonu

Açık Alan Rekreatyonu, “bireylerin serbest zamanlarında gönüllü olarak katıldıkları, doğanın kendisinin kaynak olarak kullanıldığı, tesis olsun veya olmasın organize aktivitelerin düzenlendiği, yarışma anlayışının olmadığı, bireyin bireylerle ve çevreyle ilişkisinin önemli olduğu rekreatyon türüdür” (Ardahan, 2017).

Doğa sporlarına ve açık alan rekreatyon faaliyetlerine duyulan gereksinimin artmasının en büyük nedenlerinin başında kentleşme ve sanayileşme gelmektedir (Aslan, 1993). Şehirlerde yaşayan günümüz insanının, şehir yaşamının bunalımı ve monotonluğundan kaçma isteği açık alan rekreatyon faaliyetlerini etkileyen önemli faktörlerdir (Sağcan, 1986). Doğal alanlardaki azalış (bitki ve ağaç örtüsünü yok etme eğilimi), şehirdeki ve yakın çevresinde bulunan tarım yapılabilir alanlarının azalması, bu alanlara ev yapmak ya da sanayileşmek için fabrikalar yapılması, çarpık kentleşme sayısındaki artış ve ulaşım da yaşanan sıkıntılar, arsa fiyatlarının yükselmesi ve açık alanların azalması, şehirlerin aralıksız, nefes alınamayan bir görünüme dönüşmesini hızlandırmaktadır. Bu hızla gelişen sanayi ve şehir hayatı içinde günümüz insanı (Aslan, 1992); doğa ile tüm etkileşimini sonlandırılmış biri haline gelmiştir. Aşırı hızlı büyüyen teknolojik gelişme, çok büyük ölçeklerdeki üretim mekanizması ve aşırı şehirleşmenin neden olduğu değişen fiziksel ve toplumsal çevre ilişkilerine adapte olmakta zorluk çekmektedir ve giderek süregelen bir yabancılaşma süreci yaşamaktadır. Ayrıca biyolojik olarak da, sinirsel, nefes alıp vermeye yönelik, yasal ve toplumsal baskılar neticesinde ortaya çıkmış gerilim ortamında bunalmış bir tür "hasta insan" dır. Günümüz insanının açık alan rekreatyon ihtiyaçlarının artmasının en büyük nedeni, insanlarda ki ve yaşanan çevredeki olumsuz değişimlerdir. Bunun sonucu olarak beton yığınları arasında yaşayan insanlar özlemini duyduğu ancak ayrılmak zorunda bırakıldığı doğal alanlara ve açık alan rekreatyonuna kısa bir süreliğine de olsa ulaşmanın yollarını aramaktadır. Bununla birlikte yerleşim alanları yakın çevrelerinde nitelikli ve işlevsel doğal rekreatyon alanlarının sayısının çok az olması ve mevcut olanlarında sayısındaki hızlı azalış; insanların ekonomik olanakları ve zamanları ölçüsünde, açık alan rekreatyonu faaliyetleri için çok daha uzak bölgelerdeki açık alan rekreatyonu faaliyet alanlarını tercih etmelerini zorunlu bir hale gelmiştir (Aslan, 1993; Özkan ve Kaplan, 1992).

Sonuçta günümüz insanı, daha bilinçli bir şekilde sağlıklı ve tekdüze bir şehir yaşamından uzaklaşarak doğaya dönmeye çalışmakta, doğal turizm kaynaklarından da faydalanarak doğada ki açık alan rekreatyon faaliyetlerine yönelmektedir. Illinois

Üniversitesinde yapılan bir çalışmada bireyi açık alan rekreasyonu yapmaya motive eden birincil ve ikincil ihtiyaçlara dönük faktörler; doğa sevgisi, rutinden, aileden, kalabalıktan ve sorumluluktan kaçma, yaratıcılık, fiziksel aktivite yapma, dinlenme, kendini geliştirme, gerçekleştirme ve yeni beceriler edinme, sosyal ilişkiler kurarak yeni arkadaşlar edinme veya onları gözleme, beklenen alanında tanınmış insanlarla ilişki kurma (örneğin ünlü bir sporcunun bir etkinliğe gelecek katılacak olması kişileri onunla tanışmak için oraya çeken motivasyonlardan biridir), aile ile vakit geçirme, tanıma-tanınma arzusu, sosyal sorumluluk, başkalarına yardım etme, uyarıcı etkenler veya davetkâr yapı, sosyal statü ve güç elde etme, rekabetçi insan ruhu, asilik, başarı arzusu, içsel ve dışsal rekabet, sıkıntıdan kurtulma ve zaman geçirme, entelektüel estetik şeklinde sıralanmıştır (İbrahim ve Cordes, 2002).

Doğa sporları yapmanın ve açık alan rekreasyonu faaliyetlerinin faydaları birçok yazar tarafından kaleme alınmıştır. Bu faydaları toplumsal, ekonomik, çevresel ve kişisel olarak dörde ayırabiliriz. Doğa sporları yapmanın ve açık alan rekreasyonu faaliyetlerinin bireylere sağladığı faydalar; grup dinamiklerini öğrenme, güven arttırma, bireysel karar verebilme, liderlik, kendinin ve başkalarının sorumluluğunu üstlenebilme, risk yönetimi, kendine ve başkalarına olan güveni olumlu etkilemekte, kendini mutlu hissetme, kişilik ve beden gelişimini olumlu etkileme, başkaları ile etkileşme ve sosyalleşme olarak sıralanabilir (Burnett, 1994; Hilton, 1992; Levi, 1994; McKenzie, 2000; McRoberts, 1994; Wagner ve Roland, 1992; Yerlisu Lapa ve diğ., 2010).

1.2. Kaya Tırmanışı

İnsanoğlu doğduğu andan itibaren içgüdüsel olarak yürümeden önce tırmanmaya başlar. Tırmanma en temel insan hareketidir (IFSC 2018). Kaya tırmanışı yapısı gereği fiziksel güç, denge ve esnekliğin kaya yapısı üzerinde oluşturduğu uyum olarak da açıklanabilir (Buzbaş, 2002). Kaya tırmanışı ise kaya üzerinde ilerlerken yalnızca bacakların kullanılması yetersiz kaldığında kolların da kullanıldığı fiziksel aktivite şekli olarak tanımlanmaktadır (Sturm and Zintl, 1986). Kaya tırmanışı 1960'larda bir dağ tırmanışının dik kayalık bölümleri için bir beceri uygulaması olarak doğdu ve küçük bir grup dağcı tarafından uygulandı. 1980'lerin ortalarına gelindiğinde, popüleritesi küresel olarak yayıldı. (Schoffl, Schoffl, Schwarz, et al. 2009).

Birçok farklı alt dalı içerisinde barındıran kaya tırmanışı, her yeni gün yaklaşık 3000 kişi tarafından ilk kez denenilen ve 2020 yılında düzenlenecek olan Olimpiyat Oyunlarında ilk defa girecek olan olimpiik bir spor dalıdır(<http://www.ifsc-climbing.org>). Türkiye Dağcılık Federasyonu'nun da (TDF) üyesi olduğu Uluslararası Spor Tırmanış Federasyonu

(International Federation of Sport Climbing, IFSC), dünyada yaklaşık 25 milyon kişinin düzenli olarak tırmandığını belirtmektedir (<http://www.ifsc-climbing.org>).

Tırmanmayı öğrenmek, günümüzde kapalı tırmanma duvarlarının yaygınlaşması ile çok kolay olmuştur (Schoffl & Winkelmann 1999). Bazı okullarda spor müfredatının bir parçasını oluşturur (Hochholzer & Schoffl, 2006; Schoffl & Kupper, 2006). Türkiye Dağcılık Federasyonu tarafından 29 Mart 2018 tarihinde Ankara’da Spor Genel Müdürlüğü Spor Faaliyetleri Dairesi’nde yapılan toplantıda “Spor Tırmanış” talimatı imzalanmış ve Spor Tırmanış branşı resmen “Okul Sporları” bünyesine katılmıştır.

Kaya tırmanışı hem fiziksel hem de psikolojik açıdan zorlu ve estetik bir spordur. El ve ayakların sadece çok küçük kısımlarının tırmanma yüzeyi ile temas halinde olduğu, ister aşağıdan yukarıya doğru dikey bir doğrultuda olsun isterse terse eğimli olan daha yatay olarak tırmanılan bir spor dalıdır.

1900’lerin ortalarında daha popüler olmasına rağmen, kaya tırmanma tarihi 1800'lere kadar uzanmaktadır. 1990’ların sonlarına doğru kaya tırmanışı, sadece bir açık hava sporu aktivitesi değil, aynı zamanda spor salonları gibi kapalı alanlarda yapılır hale gelmiş ve yarışmalar ile rekabet sporu olma yolunda ilerlemiştir (Bright, 2014; www.mojagear.com). Kapalı spor salonlarında tırmanan ve boulder yapan tırmanıcıların sayısı tahminen 5 milyon kişi oldu belirlenmiştir (Schwartz and et all. 2016).

Kaya tırmanışı, 1800’lü yılların sonlarına kadar uzanan oldukça uzun zamandır devam eden eden bir spordur (Roper, 2013). Kaya tırmanışının en modern tanımı bir kaya yüzüne tırmanma anlamındadır, bu tanım dağcılık ve zirve tırmanışından doğmuştur (Abramson ve Fletcher, 2007). Dağlarının zirvelerine tırmanma isteğinin yerine çapıtli yükseklikteki kayalara, çatlaklara ve kısa kayalara tırmanma isteği ile değişmesi bu spor sonsuza kadar değiştirmiştir. Bir zamanlar dağlara tırmanmak için bir anterenman ve eğitim aracı olarak görülen kaya tırmanışı hızla kendi başına bir spor ve etkinlik haline gelerek araç olarak görülmekten çıkarak bir amaç haline gelmiştir.

Kaya tırmanışı sporuna katılım 1990’ların ortasından sonuna kadar katlanarak artmıştır (Bost, 2016; Ellington, 2010; Sheel, 2004). Sporun nispeten kısa bir süre içinde artan popüleritesi, bunu çok önemli bir çalışma alanı haline getirmiştir. Ziyaretçi kullanımındaki artışla birlikte, çevresel etkilerde doğal olarak bir artış olacaktır (Fresque & Plummer, 2009; Camp & Knight, 1998).

Kaya tırmanışının popüleritesi ABD genelinde büyük ölçüde artmaktadır (Bost, 2016; Tessler ve Clark, 2016; Sheel, 2004). Amerika Birleşik Devletleri’ndeki aktif kaya tırmanıcıları, 1994 ve 2009 yılları arasında % 30 artarak yaklaşık 10 milyon tırmanıcıya ulaşmıştır.

(Holzschuh, 2016). 2060 yılına kadar % 50 - 86 oranında bir artış öngörülmektedir (Cordell, 2012). Ayrıca, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)'nin 3 Ağustos 2016 tarihinde Rio'da yaptığı toplantı sonrasında beklendiği gibi tırmanışın Tokyo 2020 Olimpiyatları'na eklenmesine karar verildi. Büyüyen bir spor olarak, çevreyi korumaya yardımcı olmak için eğitime ve minimum çevresel etki uygulamalarının teşvik edilmesine önem verilmelidir (Park, Manning, Marion, Lawson ve Jacobi, 2008).

1990 lı yıllarda bir açık hava aktivitesi olan kaya tırmanışının popülerliği günümüze kadar katlanarak artmıştır (Roper, 2013; Holzschuh, 2016). Kaya tırmanışı, son 15-20 yılda hem rekreasyonel fiziksel aktivite hem de yarışmaya dayanan bir spor olarak popülerlik kazanmıştır. Spor tırmanışı, doğal kaya veya kapalı salon içinde bulunan yapay tırmanma duvarlarında emniyet noktalarının önceden hazırlanmasıyla tehlike yaratabilecek unsurların azaltıldığı tırmanma koludur. Modern tarzda spor kaya tırmanışında, önceden monte edilmiş genellikle çelik boltlar ile sabitlenmiş emniyet noktaları, tırmanış rotası boyunca ip için bağlantı noktalarını oluşturur. Tehlike yaratabilecek unsurlar büyük ölçüde ortadan kalktığından ve tırmanıcının herhangi bir yaralanma kaygısı duymadığından dolayı her bir tırmanışın fiziksel zorluğu daha yükseklerle çıkabilir. Tırmanma esnasındaki düşüşler olağan kabul edilir ve nispeten güvenlidir.

1.2.1. Kaya Tırmanışı Tarihi

M.Ö. 400'lerin başında, Çinli ressamların kayalara tırmanan erkeklerin suluboya ile tasvir etmişlerdir. Dünyadaki ilk kaya tırmanıcıların Kuzey Amerika'da yaşayan Anasazi kabilesi olduğuna inanılıyordu. Anasazi kabilesi Amerikanın Güneybatı'sının uçurumlarda inşa ettikleri yerleşim yerlerinden dolayı uçurum sakinleri olarak bilinirler ve bu yaşam şartları acımasız olan bu bölgede 1300'lere kadar yaşadılar. David Roberts şöyle diyor: “kuşkusuz, Anasazi Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan en iyi tarih öncesi dağcılardı.” (Roberts, D. 1997, s. 75). Colorado Platosuna, terk edildikten bir asırdan fazla bir süre sonra ulaşan Navajo kabilesi, kendi atalarının kaya üzerindeki dikey becerilerinden o kadar etkilendiler ki, atalarının tekniklerini sihire bağladılar (Kidd and Hazelrigs, 2009, p.: 4).

Avrupa'da ki ilk kaya tırmanışı ise başlangıçta dağcılık keşifleri sırasında zirveye ulaşmak için karşılaşılan dik kaya yüzeylerini tırmanarak dağcılığın bir parçası olarak başlamıştır. Zirve tırmanışlarında zirveye ulaşmak için bazen zorunlu olarak bu dik kayalık yüzeylerden tırmanmak gerekirken bazen de zirveye ulaşmak için kullanılabilecek daha kolay patikaları kullanmak yerine tırmanıcının kendi kişisel tercihi ile bu dik kayalık bölgeleri tırmanmayı tercih etmişlerdir. 1880 yıllarında, kaya tırmanışı sporu dağcılık altında yapılan bir

spor olmaktan kurtulmuş ve dağcılıktan bağımsız olarak; Büyük Britanya'da Göller Bölgesi ve Galler'de, Almanya'da Dresden yakınlarındaki Saksonya'da ve İtalya Alpleri'nde ki Dolomitler'de yapılmaya başlanmıştır (Kidd and Hazelrigs, 2009).

22 yaşındaki Oxford mezunu Walter Parry Haskett Smith, 1882'de küçük kardeşiyle Göller Bölgesi'nin “Fells” keşfetti ve İngiliz Adalarındaki kaya tırmanışının babası olarak kabul edildi. Kendilerine kaya tırmanıcı ve çatlak tırmanıcıları diyen genç tırmanıcılar bu bölgede tırmanmaya devam etmişlerdir ve bu dönem göller bölgesindeki kaya tırmanışının altın çağı olarak kabul edilmektedir. Bundan sadece beş yıl sonra, 1887'de, Münih'teki 17 yaşındaki bir lise öğrencisi olan Georg Winkler, “Die Vajoletturme” isimli rotanın ilk çıkışını yaptı ve Kuzey İtalyan Alplerinde ki Dolomitler'de bir spor olarak kaya tırmanışının gelişmesine öncülük etti (Kidd and Hazelrigs, 2009, p:4).

Kaya tırmanışı Almanyanın Dresden yakınlarında Saksonya'da bir spor olarak devam ediyordu. 1890 dan 1898 yılına kadar bu bölgede çok fazla farklı rotadan çok sayıda zirvenin tırmanışları yapılmıştır. Amerikalı Oliver Perry Smith 1902 yılında bu bölgenin ününü duyduktan sonra Philadelphia'dan Dresden'de doğru yola çıktı ve çok kısa bir zamanda bir çok tırmanış rotalarının ilk çıkışlarını yaparak Avrupa'nın en ünlü tırmanıcılarından biri olmuştur (Kidd and Hazelrigs, 2009, p: 5).

Tırmanma tarihi doğruca dağcılara odaklanırken, II. Dünya Savaşı'nın da askeri amaçlar için üretilen karabinalar sikkeler ve naylon ipler kaya tırmanışını etkileyen önemli faktörlerden biri olmuştur. Bu askeri amaçlı üretilmiş malzemeler sayesinde Royal Robbins, Tom Frost, Chuck Pratt, Yvon Chouinard ve diğerleri, 1960'larda Amerika Birleşik Devletlerinde bulunan Yosemite milli parkındaki büyük duvarlarının ilk çıkışlarını yapmışlardır (Kidd and Hazelrigs, 2009, p.: 5).

Son 30 yılda kaya tırmanışına katılımdaki önemli artış, sporun daha geniş kitlelere yayılmasını ve kabul görmesini sağladı, birçok derginin konusu haline geldi ve spor içeceklerinden arazi araçlarına kadar her şey için görsel reklam olarak kullanıldı. Kaya tırmanışına başlama imkânları, mobil tırmanma duvarları ve kapalı tırmanma spor salonları, üniversite kampüsü açık hava programları ve yaz gençlik kampları tarafından desteklenen tırmanma gezileri ve tırmanma kulüpleri ve şirket sponsorluğunda hafta sonu müsabakaları ile oldukça artmıştır. Hem doğal hem de yapay tırmanma mekânlarının çeşitliliği, farklı beceri seviyeleri için kaya tırmanışı her zamankinden daha kolay erişilebilir olmuştur. Ülkemizde de gerek üniversitelerin dağcılık ve kaya tırmanış toplulukları gerekse özel spor kulüpleri ile, üniversite spor salonlarında bulunun yapay tırmanma duvarları ya da özel spor salonlarındaki kapalı spor salonları ile, resmi ve özel tırmanış yarışmaları ile ülkemizdeki kaya tırmanışı ile

ilgilenen kişi sayısı gün geçtikçe artmaktadır ve artmaya devam edecektir. Ülkemizin coğrafi yapısı gereği tırmanmaya uygun doğal tırmanış bölgelerinin açılması ve buradaki rotaların oluşturulmasında dünya standartlarında malzemelerin kullanılması, rotaların kaliteli bir şekilde boltlanması ve her tırmanış stiline uygun rota çeşitliliğinin olmasından dolayı hem yerli hem de yabancı kaya tırmanıcılar tarafından tercih edilmektedir.

1.2.2. Kaya Tırmanışı Stilleri

Kaya tırmanışının günümüzde yaygın olarak serbest tırmanış olarak tanımlanmaktadır. Sanılanın aksine serbest tırmanış hiçbir koruyucu malzeme olmadan tırmanmak değildir. Tırmanıcının herhangi bir düşüş esnasında ciddi yaralanmalar ve ölümle sonuçlanan kazaların önüne geçmek için ip, emniyet, kemeri ankraj vb. sistemlerinin kullanılması ama bu sistemlerin yer çekimine karşı tırmanan tırmanıcın vücut ağırlığını hiçbir şekilde desteklemeden ve bu sistemlerden yardım almadan tırmanmasıdır. Kaya tırmanışı farklı yöntemlere göre farklı biçimlerde sınıflandırılmalarına rağmen bu yöntemlerin hepsi birbirine tamamen bağlıdır. Bu bağlamda kaya tırmanışında kullanılan yöntemler altı başlık altında incelenecektir.

1.2.2.1. Kısa Kaya Tırmanışı (Bouldering)

Bu tarz tırmanış, yüksekliği 4 metreyi geçmeyen kaya bloklarında ip, emniyet kemeri gibi emniyet malzemelerinin kullanılmadığı tırmanış biçimidir. Tırmanıcının emniyetini sağlamak için düşülecek olan yere bir düşüş minderini konularak ve o sırada tırmanıcının yer ile ilk önce ayaklarının temas etmesini sağlamak için aşağıda bekleyen kişi veya kişiler ile sağlanır. Burada aşağıda bekleyen kişilerin görevi düşen tırmanıcıyı tutmak değil düşüş sırasında tırmanıcın kafa, sırt veya kalça üzerine ters bir şekilde düşmesinin önüne geçmek ve düşüşü yumuşatmaktır. Bu tarz tırmanışta kaza ve ölüm riski çok azdır ama daha zor hamleler ve zor rotalar denendiği için sakatlanma olasılığı daha fazladır. Bu zor hamleler ve rotalar tırmanış becerilerinin ve tırmanış tekniğinin gelişmesinde çok etkilidir (Kidd and Hazelrigs, 2009, p: 6).

1.2.2.2. stten Emniyetli Tırmanış

Bu tarz tırmanış kaya tırmanışını ilk defa deneyecek olan kişiler için ve mevcut performansından daha zor bir rota ve daha zor hamleler denemek isteyenlerin tercih ettiği bir tırmanış şeklidir. Bu sayede tırmanışa ilk başlayanlar için eğlenceli ve emniyetli aynı zamanda tırmanışta tecrübeli kişilerin sakatlanmaya neden olmadan tırmanış seviyelerini zorlayabilecekleri bir tırmanış çeşitlidir. Tırmanıcı emniyet kemeri yardımı ile ipe bağlanır ve ip rota sonunda bulunan istasyon noktasından geri gelerek emniyetiye gelir. Tırmanıcı rota üzerinde ilerlediği sürece emniyetçi sistemdeki ipte oluşan boşluğu emniyet aleti içerisinden

geri doğru olarak tırmanıcının herhangi bir düşüş sırasında ya da rotayı tamamladığında düştüğü ya da bıraktığı yerde kalır.

1.2.2.3. Spor Lider Tırmanış

Bu tarz tırmanışta doğal kayada rota açıcılar tarafından açılmış ya da kapalı veya açık alanda bulunan yapay tırmanış duvarlarında rota yapımcıların önceden hazırlamış olduğu rotalarda emniyet için belli aralıklarla emniyet noktaların sağlam bir şekilde yerleştirilmiştir. Tırmanıcı emniyet kemeri ile ipe bağlıdır ve ipin ucunu emniyetçi emniyet aleti ile tutmaktadır. Tırmanıcı rota üzerinde tırmandıkça hazır bulunan emniyet noktalarından ipini geçirir ve bu sırada da emniyetçi tırmanıcı ilerledikçe ona emniyet aletinden ip vermektedir. Lider tırmanışta her zaman düşme tehlikesi vardır ve emniyetçinin görevi tırmanıcının yer ile temas etmesi engellemek ve tırmanıcıya emniyetli bir düşüşün yanı sıra konforlu bir düşüşte sağlamaktır. Bu düşüş düşünüldüğünde üstten emniyetli tırmanışa göre lider tırmanış daha fazla risk içermektedir ve tırmanışta belli bir seviyeye ulaşmadan spor lider tırmanışa başlamak önerilmemektedir.

1.2.2.4. Geleneksel Lider Tırmanış

Geleneksel lider tırmanışta tırmanılacak rota boyunca emniyetli bir şekilde tırmanmak için tırmanılacak olan çatlağa takozlar sikkeler gibi yapay emniyet malzemeleri yerleştirilerek emniyetin alındığı tırmanış şeklidir. Tırmanıcı emniyet kemeri ile ipe bağlıdır ve ipin ucunu emniyetçi emniyet aleti ile tutmaktadır. Tırmanıcı rota üzerinde tırmandıkça çatlak, delik veya kaya yüzeyinde uygun bulduğu yerlere yapay emniyet noktalarını yerleştirilerek ya da doğal emniyet noktalarını kullanarak emniyet noktalarını oluşturur, emniyet noktalarından ipini geçirir ve bu sırada da emniyetçi tırmanıcı ilerledikçe emniyet aletinden ip vermektedir. Geleneksel tırmanışta emniyet noktalarının sağlamlığı tırmanışçının kaya yüzeyinde bulunan çatlak delik vb. yerlere malzemeyi yerleştirebildiği kadar sağlam olduğu için herhangi bir düşüş esnasında emniyet noktaları yerinden çıkabilmektedir. Bazı kaya yüzeylerinde emniyet malzemesi yerleştirecek uygun yer olmadığı için emniyet araları gereğinden fazla aralıklı olmakta ve bu da tırmanış esnasında kaza geçirme ve ölümcül kaza geçirme olasılığını arttırmaktadır.

1.2.2.5. Hız Tırmanışı

Hız tırmanışı, sporcuların en kısa sürede duvarın üst noktasına ulaşmak için yarıştığı kapalı alandaki yapay duvarlarda yapılan bir tırmanış türüdür. Standartlaştırılmış yarışma duvarı 15 metre yüksekliğinde 3 metre genişliğinde 2 sıra şeklinde ve %5 eğime sahiptir.

Yarışma rotaları, tutamakların yerleşimi, tutamakların açısı, duvarın dokusu ve zamanlama sistemi aynı olmak zorundadır. Hız tırmanışı emniyet sistemi ise kendinden otomatik emniyet sistemleri ile yapılır. Tırmanıcı tırmandıkça kendinden otomatik emniyet sistemi tırmanıcının önündeki ipin boşta kalan kısmını içine doğru toplar ve herhangi bir düşme sırasında kendini kilitleyerek tırmanıcının yavaş ve emniyetli bir şekilde inmesini sağlar.

1.2.3. Kaya Tırmanışı Zorluk Dereceleri ve Kategorileri

Kaya tırmanışının artan popüleritesi ve rekabet biçimlerinin geliştirilmesi son yıllardaki kaya tırmanış araştırmalarındaki hızlı artışın ana uyararı olmuştur (Draper ve ark. 2010; Sanchez, Boschker and Llewellyn, 2009). Şu anda bu alanda 250'den fazla orijinal araştırma makalesi yayınlanmıştır ve son on yılda dünya çapında bu araştırmalara karşı ilgide hızlı bir artış görülmüştür (Draper ve ark, 2011). Kaya tırmanışı alanında yapılan ilk çalışmalar, tırmanıcıların antropometrisine, sporla ilişkili yaralanma ve yaralanma tiplerine ve tırmanmanın altta yatan fizyolojik bileşenlerine odaklanma eğilimindeydi (Morrison and Schoffl 2007; Sheel et all. 2003). Son zamanlarda araştırmacılar, performansı etkileyen faktörleri incelemeye ve spesifik antrenman yöntemlerini tanımlamaya başlamıştır (Giles, Rhodes and Taunton 2006; Watts 2004). Bu çalışma ile bağlantılı olarak, önemli performans değişkenlerinin etkileşimi ve tırmanış için tırmanışa özel değerlendirme araçlarının geliştirilmesi araştırılmıştır (N.Draper 2008; N. Draper ve ark. 2010; X. Sanchez, M.S.J. Boschker and D.J. Llewellyn, 2009; S. Brent 2009). Alandaki araştırmacılar, araştırmalarında kendi özel ilgi alanlarına odaklanma eğilimindeydiler ve bu nedenle alandaki bilginin gelişmesi gelişigüzel bir şekilde olmuştur. Buna ek olarak, spor araştırmasının gelişiminin parçalanmış niteliği, raporlama yöntemleri arasında, çalışmaların daha problemli bir şekilde karşılaştırılmasını sağlayan araştırmalar arasında farklılık yarattığı anlamına gelmektedir. Sonuç olarak spor tırmanış ile ilgili çalışmalarda katılımcıların özelliklerini raporlamak, katılımcı tırmanma beceri seviyelerini raporlamak için erkek ve kadın iki farklı yetenek sınıflama tablosu oluşturmak ve istatistiksel analizi için yararlı olabilecek bir karşılaştırma derecelendirme ölçeği oluşturulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

TIRMANMA DUVARLARI

2.1. Tırmanma Duvarı

Tırmanma duvarı, genellikle iç mekân tırmanışı için kullanılan, ancak bazen dış mekânda bulunan, eller ve ayaklar için tutmak ve basmak için yapay tutamakların bulunduğu, yapay olarak inşa edilmiş bir duvardır. Bazıları tuğla veya ahşap yapılardır, ancak çoğu modern duvarda, en sık kullanılan malzeme, içine delikler açılmış, kalın, çok katlı bir levhadır. Son zamanlarda üretilen çelik ve alüminyum da kullanılmıştır. Duvar, tırmanıcının tırmanış sırasında ipini bağlaması için ara emniyet noktalarına, fakat aynı zamanda hız tırmanışı ya da Kısa Kaya için de kullanılabilir.

Tırmanma yüzeyindeki her delik, modüler tırmanma tutamaklarının duvara vidalanmasını sağlamak için özel olarak oluşturulmuş bir somun içerir. Üretilen çelik veya alüminyum duvarlarla, tırmanma tutamaklarını sabitlemek için tasarlanmış bir endüstriyel bağlantı elemanı kullanılır. Çok katlı tahta kaplama yüzeyinin yüzü, beton ve boya veya yüzey sürtünmesini arttırmak için kumlu poliüretan bir boya ile kaplanmıştır. Dokulu yüzeye ve el tutma yerlerine ek olarak, duvar girintiler ve çıkıntılar gibi yüzey yapıları içerebilir veya bir çıkıntı veya çatlak şeklini alabilir.

2.1.1 Tarihçe

İlk yapay tırmanma duvarları tipik olarak, el tutamakları için orta büyüklükte kayalardan yapılmış çıkıntılara sahip küçük beton yüzlerdi. Seattle'daki Schurman Rock, WA'nın 1939'da inşa edilen ABD'deki ilk yapay tırmanma yapısı olduğuna inanılıyor.

Modern yapay tırmanma duvarı İngiltere'de başladı. İlk duvar, 1964 yılında Leeds Üniversitesi Beden Eğitimi Bölümünden öğretim görevlisi olan Don Robinson tarafından bir koridor duvarına kaya parçaları yerleştirilerek oluşturuldu. 1975 yılında halen Başkanı olduğu ve yönetici müdürlüğünü yaptığı DR Uluslararası Tırmanma Duvarları'nı kurmuştur. İlk ticari duvar, Peak District'e olan yakınlığından dolayı, geleneksel olarak İngiltere'nin tırmanma merkezi olan Sheffield'de inşa edildi. ABD'deki ilk kapalı tırmanma salonu, 1987'de Seattle'da, WA'da Vertical World tarafından kuruldu.

2.1.2 Duvar Türleri

En basit duvar tipi, tırmanma topluluğundaki "plywood" olarak bilinen odunsu bir kontrplak konstrüksiyondur. Tutamakları sabitlemeye yarayan, tırmanma duvarı yüzeyinde sabit aralıklarla açılmış olan deliklere yerleştirilmiş cıvata tutucular (T Nut) Cıvata tutucular, tutturma içinden tutturulmuş, belirli cıvata noktalarına sahip olacak ve daha sonra duvarda önceden tahsis edilmiş vida dişli deliklere sabitlenmiş demir cıvatalarla bir duvara sabitlenir.

Vidalı tutma parçaları, sabitlemelerinin doğası gereği, aksine, çok daha küçüktür. Bu tutucular, duvarın yüzeyinde herhangi bir yere sabitlenebilen vidalarla duvara bağlanır.

Diğer bazı duvar tipleri arasında granit plakalar, bir tel örgü üzerine püskürtülen beton, önceden yapılmış cam elyaf paneller, büyük ağaçlar, imal edilmiş çelik ve alüminyum paneller, dokulu cam elyaf duvarlar ve şişme olabilir.

Yukarıdakilere ek olarak, piyasaya çıkan en yeni tırmanma duvarı Dönen Tırmanma Duvarı, "Kaya" olarak bilinir, çünkü döner, mekanik bir mobil tırmanma duvardır ve üzerinde bitmesi imkânsız olduğu 2 tırmanıcı duvardır. Duvara tırmandıkça, yukarı çıkacak şekilde döndürülecek şekilde döner.

2.1.3 Kapalı Alan Tırmanma Duvarı

İç mekan tırmanışı, dış mekan kayası deneyimini taklit etmeye çalışan yapay yapılar üzerinde yapılan ve popüler bir kaya tırmanışı türüdür. ABD ve Kanada'daki ilk kapalı tırmanma spor salonu, 1987 yılında Seattle'da Vertical Club, Inc. adı altında kuruldu. şimdi Puget Sound Area'da üç spor salonuna sahip Vertical World, Inc., Seattle, Redmond ve Everett. Dünyadaki ilk kapalı tırmanma salonu 1974'te İtalya'nın Bolzano kentinde açıldı.

İç mekan tırmanma spor salonlarının çoğalması, tırmanma sporunun erişilebilirliğini ve dolayısıyla popülarlığını arttırmıştır. Çevresel koşullar (tırmanma yüzeylerinin yapısal bütünlüğünden, ekipman aşınmasına, ekipmanın uygun kullanımına kadar) doğal alanlara göre daha fazla kontrol edilebildiğinden, kapalı mekan tırmanışı sporda, daha güvenli ve daha kolay bir başlangıç olabilir.

İlk iç mekân duvarları, duvarın dikliği ve el tutma çeşitlerinin çok sınırlı olmasından dolayı, öncelikle ilginç yollar için çok az alan bırakan tuğladan yapılmıştır. Daha yakın zamanlarda, kapalı tırmanma alanı, metal bir çerçeve üzerine yerleştirilmiş kontrplakta ve bu kontrplak üzerine yerleştirilebilen cıvatalı plastik el ve ayak tutamakları ile yapılmış ve bazen bir kaya yüzüne benzetebilmek için sürtünme sağlayan dokulu bir spreyle kaplanmış.

Kapalı alan tırmanışı, özellikle açık havada tırmanmanın bazen zor olduğu yağışlı iklime sahip bölgelerde popülaritesini giderek arttırmıştır. Olumsuz hava koşullarına bir

alternatif sunmanın yanı sıra, çalışan birçok kişinin işten sonra spor salonuna tırmanma için gidebileceklerini ve dışarısı karanlık olsa bile tırmanmaya devam edebilmeleri kapalı tırmanma duvarlarına olan ilgiyi bir hayli arttırmıştır. Herhangi bir sporda gelişmek için düzenli pratik yapmak çok önemlidir. Kapalı alan mekan tırmanışının ortaya çıkmasıyla birlikte, hava durumu, mevsimsel olumsuzluklar ve yoğun programlar gibi zorlukların önüne geçilmiş, sürekli gelişimin sağlanması ile birlikte spordan zevk almanın önündeki engeller aşılmıştır.

Tırmanma yarışmaları, rekreasyon amaçlı tırmanışlar ve organizasyonların çoğu, kapalı alan yapay tırmanma duvarlarında gerçekleştirilir ve bu da onları kapalı alan tırmanışının bir parçası yapar.

2.1.4 Kapalı Alan Tırmanışının Avantajları

Açık alan ve kapalı alan tırmanış teknikleri, stil ve ekipman açısından farklılık gösterebilir. Özellikle kapalı mekânlarda yapay duvarlara tırmanmak çok daha güvenlidir, çünkü emniyet noktaları ve tutamaklar daha sıkı bir şekilde sabitlenebilir ve çevresel koşullar kontrol edilebilir. Kapalı alan tırmanışı sırasında, tutamaklar iyi bir tutuş veya basamağın zor bulunabildiği doğal kayaların aksine tırmanıcı tarafından kolayca görülebilir. Yapay duvarlardaki tırmanıcılar, rota yapıcıların hazırlamış olduğu rotalar ile sınırlı kalabilir, oysa doğal kayalarda, kaya yüzeyindeki her tutamağı ve çatlağı kullanabilirler. Bazı tipik kaya oluşumlarının tırmanma duvarlarında taklit edilmesi zor olabilir.

2.1.5 İnşaat

En yaygın yapım yöntemi, reçine el ve ayak tutamaklarının ahşap levhalara cıvatalanması ile yapılmasıdır. Üzerinde tutulması zor küçük krimpeler, pinçler, sloplar ya da büyük ve kolay tutulan cepler gibi farklı tutuşların olduğu farklı boy ve ebatlarda, farklı yüksekliklerde ve farklı eğimlerde (tamamen yatay bir eğim ya da daha düz bir eğim) plakalar olabilir. Tırmanma duvarlarında bulunan, bu farklı tutuş şekilleri ve zorluklarında ki tutamak ve basmakların yerlerinin değiştirilebilmesi ile birlikte her seviyeden tırmanıcının tırmanabilmesine olanak sağlanmış ve giderek artan popülerlikte bir spor haline gelmesine neden olmuştur.

2.1.6 Ekipman

Kapalı alan tırmanışı sırasında uygun tırmanma ekipmanı kullanılmalıdır. Kullanılan tüm tırmanış ekipmanları açık alan kaya tırmanışı ve dağcılık da kullanılan tırmanış ekipmanları gibi uluslar arası standartlara sahip olmalıdır. Bu standartlar da UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme), CE ve EN standartlarıdır. standartları kapsamında üretilen Çoğu

tırmanış salonu, tırmanış emniyet kemeri, ipler ve emniyet malzemelerini kiralamaktadır. Bazı tırmanış salonları ayrıca tırmanma ayakkabılarını ve toz torbalarını kiralamaktadır.

2.1.7 Tırmanış Rotaları ve Rotaların Derecelendirmesi

Tutamaklar farklı renk, ebat ve şekillerde üretilmektedir. aynı renkte olanlar genellikle bir rotayı belirtmek için ya da bu rota belirleme işlemi farklı işaretleme yöntemleri ile yapılabilmektedir. Bu sayede tırmanma duvarı yüzeyinde bulunan farklı zorluk ve dizayndaki tırmanış rotalarının birbirleri ile karışmasının önüne geçilmektedir. Belirli bir rotaya girişte, bir tırmanıcının yalnızca belirtilen renkteki tutamakları kullanmasına izin verilir.

Tırmanış rotasının derecesi (zorluk), genel olarak rota yapıcı ve ile rotayı tırmanan ilk birkaç kişi arasında bir fikir birliği kararıdır. Birçok kapalı tırmanma duvarı, bu farklı tırmanma rotalarını ayarlamak için rota yapıcılara sahiptir. Bu insanlara rota yapıcı veya kurs düzenleyicileri denir. Kapalı tırmanma duvarları sıklıkla tırmanıcının kabiliyetinin gelişimini kontrol etmek için kullanıldığından, tırmanış rotaları zorluk derecelerine göre renk olarak kodlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de bulunan kaya tırmanma duvarlarının mevcut durumunu ve özelliklerini belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için nitel desenli bir araştırma yöntemi kullanılması öngörülmüştür. Araştırma sorusu, sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan nitel yaklaşım (Yıldırım ve Şimşek, 2005) ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bu araştırma yöntemi, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım, 1999). Veri toplama işleminde, nitel araştırma yöntemleri içerisinde sıklıkla tercih edilen mülakat tekniği ile ikincil kaynak tarama yöntemi kullanılacaktır. Mülakat, katılımcıların bakış açılarını anlamak ya da katılımcıların olgu veya olaylara nasıl anlamlar yüklediklerini öğrenmek istenildiğinde etkili bir teknik olarak görülmektedir (Berg ve Lune, 2015).

Türkiye’deki tırmanış duvarlarının mevcut durumunu ve özelliklerini belirlemek için yapılacak olan mülakat çalışması için belirlenecek kaynak kişilere kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılabilecektir. Bu teknikte, öncelikle evrene ait birimlerden birisi ile temas kurulur. Temas kurulan birimin yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime gidilir. Bu şekilde, sanki bir kartopunun büyümesi gibi örneklem büyüklüğü genişler (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s.45).

Çalışma Grubu

Çalışmada, kaynak kişiler olarak Türkiye’de kaya tırmanışı duvarı üreten firma yetkililerinin ve bu kişilerin konuyla ilgili kaynak kişi olarak belirledikleri kişilerin olması planlanmıştır. Belirlenen kaynak kişilere uygulanacak mülakat formunda, Firma olarak yaptıkları ve/veya sahip oldukları tırmanış duvar/larının yapısal özelliklerine yönelik sorular yöneltililecektir. Bu sorular aşağıdaki gibidir:

- Tırmanış duvarının yapım yılı,
- Tırmanış duvarının yüksekliği,
- Tırmanış duvarının yüzey ölçüleri,
- Tırmanış duvarının tırmanılabilen yüzey ölçüleri,
- Tırmanış duvarının iç mekan ya da dış mekanda olma durumu,

- Tırmanış duvarının hangi stil kaya tırmanışı yapmaya elverişli olduğu,
- Tırmanış duvarının yapısal malzemeleri.

İstatistiksel Analiz Yöntemleri

Çalışmadan elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılacaktır. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşmektedir. Birinci aşamada araştırmacı araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan hareket ederek veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Böylece verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiş olur. Ardından, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu süreçte verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. Bu aşamadan sonra araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. Bu sürecin sonunda araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, ilişkilendirir ve anlamlandırır. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

BULGULAR

Tablo 4.1 Tırmanış Duvarının Yapım Yılına Göre Dağılımı

Yıllar	f	%
2000 ve öncesi	2	3,39
2001 – 2005 arası	1	1,69
2006 – 2010 arası	13	22,03
2011 – 2015 arası	18	30,50
2015 – 2019 (Nisan)arası	25	42,37
Toplam	59	100,0

Türkiye de yapılan Tırmanış duvarlarının yapılış yıllarına göre dağılımları incelendiğinde 2000 yılı ve öncesinde 2 adet, 2001-2005 yılları arası 1 adet, 2006-2010 yılları arası 13 adet, 2011-2015 yılları arası 18 adet ve 2015 – 2019 yılları arasında ise 25 adet tırmanış duvarı yapılmıştır.

Tablo 4.2 Tırmanış Duvarının Yüksekliğine Göre Dağılımı

		f	%
Kısa Kaya	3,00 – 4,00 metre	3	14,29
	4,01 – 5,00 metre	18	85,71
	5,01 metre ve üzeri	--	--
Lider	6,00 – 8,00 metre	13	27,08
	9,01 – 11,00 metre	10	20,84
	12,00 metre ve üzeri	25	52,08
Hız	10 metre	6	75
	15 metre	2	25

Tırmanma duvarlarının yüksekliğine frekans dağılımları incelendiğinde Kısa kaya stilinde 3-4 metre yükseklikte 3 (% 14,29), 4,01-5 metre yüksekliğinde 18 (% 85,71) ve 5,01 metre üzeri kısa kaya duvarı bulunmadığı tespit edilmiştir.

Lider tırmanış stilinde bulunan duvar yükseklikleri frekansları incelendiğinde ise 6-8 metre yüksekliğinde 13 (%27,08), 9,00-11,00 metre yüksekliğinde 10 (%20,84) ve 12,00 metre ve üzeri 25 (%52,08) adet duvar bulunduğu tespit edilmiştir.

Hız tırmanış stilinde bulunan duvar yükseklikleri frekansları incelendiğinde ise 10 metre yüksekliğinde 6 (%25) ve 15 metre yüksekliğinde 2 (%75) adet duvar bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.3 Tırmanış Duvarlarının Yüzey Ölçülerine Göre Dağılımları

	f	%
150 m ² ve altı	25	42,38
151 m ² – 300 m ²	17	28,81
300 m ² ve üzeri	17	28,81
Toplam	59	100,0

Tırmanma duvarlarının Yüzey ölçülerine göre dağılımları incelendiğinde, 150 m² altı duvar sayısı 25 (42,38), 151 m²- 300 m² arası 17 (28,81) ve 300 m² ve üzeri ise 17 (28,81) adet olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.4 Tırmanış Duvarının İç Mekan ya da Dış Mekanda Olma Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Tablosu

	f	%
İç Mekan	42	71,19
Dış Mekan	17	28,81

Tırmanış Duvarının İç Mekan ya da Dış Mekanda Olma Durumuna göre dağılımları incelendiğinde 42'si (71,19) iç mekan da, 17'si (28,81) ise dış mekanda yer almaktadır.

Tablo 4.5 Tırmanış Duvarının Hangi Stil Kaya Tırmanışı Yapmaya Elverişli Olduğuna Göre Dağılımları

	f	%
Kısa Kaya	21	27,27
Lider Tırmanış	48	62,34
Hız	8	10,39
Toplam	77	100

Tırmanış Duvarının Hangi Stil Kaya Tırmanışı Yapmaya Elverişli Olduğuna Göre Dağılımları incelendiğinde 21'i (27,27) Kısa Kaya, 48'i (62,34) Lider Tırmanış, 8'i (10,39) ise hız duvarı oluşturmaktadır.

Tablo 4.6 Tırmanış Duvarının Yapısal Malzemelerine Göre Dağılımları

	f	%
Beton	1	1,69
Ahşap	50	84,75
Fiber	8	13,56
Toplam	59	100

Tırmanış Duvarının Yapısal malzemelerine göre dağılımları incelendiğinde 50'si (84,75) Ahşap, 8'i (13,56) Fiber ve 1'i (1,69) ise Beton malzemeden üretildiği görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye’de bulunan yapay tırmanma duvarlarının nitelik ve nicelik olarak incelenmesi amacı ile hazırlanmıştır. Türkiye de bulunan duvarlar; yapılış yılları, yükseklikleri, yüzey ölçüleri, tırmanılabilen yüzey ölçüleri, iç mekan ya da dış mekanda olma durumu, hangi stil kaya tırmanışı yapmaya elverişli olduğu ve yapısal malzemelerine göre incelenmiştir.

Türkiye de yapılan Tırmanış duvarlarının yapılış yıllarına göre dağılımları incelendiğinde 2000 yılı ve öncesinde 2 adet, 2001-2005 yılları arası 1 adet, 2006-2010 yılları arası 13 adet, 2011-2015 yılları arası 18 adet ve 2015 – 2019 yılları arasında ise 25 adet tırmanış duvarı yapılmıştır.

Tırmanma duvarlarının yüksekliğine frekans dağılımları incelendiğinde Kısa kaya stilinde 3-4 metre yükseklikte 3 (% 14,29), 4,01-5 metre yüksekliğinde 18 (% 85,71) ve 5,01 metre üzeri kısa kaya duvarı bulunmadığı tespit edilmiştir.

Lider tırmanış stilinde bulunan duvar yükseklikleri frekansları incelendiğinde ise 6-8 metre yüksekliğinde 13 (%27,08), 9,00-11,00 metre yüksekliğinde 10 (%20,84) ve 12,00 metre ve üzeri 25 (%52,08) adet duvar bulunduğu tespit edilmiştir.

Hız tırmanış stilinde bulunan duvar yükseklikleri frekansları incelendiğinde ise 10 metre yüksekliğinde 6 (%25) ve 15 metre yüksekliğinde 2 (%75) adet duvar bulunduğu tespit edilmiştir.

Tırmanma duvarlarının Yüzey ölçülerine göre dağılımları incelendiğinde, 150 m2 altı duvar sayısı 25 (42,38), 151 m2- 300 m2 arası 17 (28,81) ve 300 m2 ve üzeri ise 17 (28,81) adet olduğu tespit edilmiştir.

Tırmanış Duvarının İç Mekan ya da Dış Mekanda Olma Durumuna göre dağılımları incelendiğinde 42’si (71,19) iç mekan da, 17’si (28,81) ise dış mekanda yer almaktadır.

Tırmanış Duvarının Hangi Stil Kaya Tırmanışı Yapmaya Elverişli Olduğuna Göre Dağılımları incelendiğin de 21’i (27,27) Kısa Kaya, 48’i (62,34) Lider Tırmanış, 8’i (10,39) ise hız duvarı oluşturmaktadır.

Tırmanış Duvarının Yapısal malzemelerine göre dağılımları incelendiğin de 50’si (84,75) Ahşap, 8’i (13,,56) Fiber ve 1’i (1,69) ise Beton malzemedен üretildiği görülmektedir.

Araştırma sonucunda, ülkemizde bulunan tırmanma duvarları nitelik ve nicelik özelliklerine göre incelenmiş ve mevcut durum tespiti yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda tırmanış duvarları açısından ülkemizde bulunan duvarların sayılarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Kullanımı bakımından tırmanış duvarları incelendiğinde ise mevcut bulunan duvarların da ihtiyacı karşılayamayacak düzeyde olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abramson, A., ve Fletcher, R. (2007). "Recreating The Vertical: Rock-Climbing As Epic and Deep Eco-Play", *Anthropology Today*, 23(6): 3-7.
- Ardahan, F. (Ed.) (2017). *Açık Alan Rekreasyonu*. Detay Yayıncılık, Ankara
- Aslan, Z. (1993). "Sanayileşme ve Kentleşmenin Doğada Rekreasyon Faaliyetlerine Duyulan Gereksinimi Arttırıcı Etkisi". *Ekoloji ve Çevre Dergisi*, 2(8): 22-24
- Berg, Bruce L., ve Howard Lune. 2015. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (çev. H. Aydın. Eğitim Kitapevi, Konya.
- Bost, R. (12 Mart 2016). "Rock Climbing, Waffles, and the Public Land". *Red River Gorge Climbers' Coalition Executive Committee*, Slade, Kentucky.
- Bright, C. M. (2014). *A History of Rock Climbing Gear Technology and Standards*. Yayımlanmamış Lisans Tezi. University of Arkansas, Fayetteville
- Burnett, D. (1994). "Exercising Better Management Skills". *Personnel Management*, 26(1): 42-46.
- Buzbaş Ö. (2002). *Yeni Başlayanlar İçin Dağcılık – Yüksekler*. Büke Yayınları, İstanbul.
- Camp, R. ve Knight, R. (1998). "Effects of Rock Climbing on Cliff Plant Communities at Joshua Tree National Park, California". *Conservation Biology*, 12(6): 1302-1306.
- Cordell, H. K. (2012). *Outdoor recreation trends and futures: a technical document supporting the Forest Service 2010 RPA Assessment*. Gen. Tech. Rep. SRS-150. Asheville, NC: U.S. Department of Agriculture Forest Service, Southern Research Station.
- Draper, N., Jones, G., Fryer, S., Hodgson, C. ve Blackwell, G. (2010). "Physiological and Psychological Responses to Lead and Top Rope Climbing for Intermediate Rock Climbers", *European Journal of Sport Science*, 10(1): 13–20.
- Ellington, R. (2010). *Red River Gorge Rock Climbs*. Wolverine Publishing, New Castle.
- Fresque, J. ve Plummer, R. (2009). "Accounting for consumption related to outdoor recreation: An application of ecological footprint analysis". *Leisure/Loisir*, 33(2), 589-614.
- Giles, L. V., Rhodes, E. C. ve Taunton, J. E. (2006). "The Physiology of Rock Climbing", *Sports Medicine*, 36(6): 529–545.
- Hilton, P. (1992). "Alien Rope Tricks". *Personnel Management*, 24(1): 45-51.
- Hochholzer, T. ve Schoffl, V. (2006). *One move too many*. Ebenhausen: Lochner Verlag,
- Holzschuh, A. (2016). "Does Rock Climbing Threaten Cliff Biodiversity? - A Critical Review". *Biological Conservation*, 204: 153-162.
- International Federation of Sport Climbing. <http://www.ifsc-climbing.org> (erişim tarihi:07.08.2018).

- İbrahim, H. ve Cordes, K. A. (2002). *Outdoor Recreation, Enrichment for a Lifetime*. Sagamore Publishing, Illinois.
- Kidd, T. W. ve Hazelrigs, J. (2009). *Rock climbing-outdoor adventures*. Human Kinetics, Champaign, Illinois.
- Levi, J. (1994). "Sign of the Times: An Outdoor Education Project With Profoundly Deaf And Hearing Children". *The Journal of Adventure Education and Outdoor Leadership*, 11(2): 23-25.
- McKenzie, M. D. (2000). "How are adventure education program outcomes achieved?: A review of the literature". *Australian Journal of Outdoor Education*, 5(1), 19-28.
- McRoberts, M. (1994). "Self-Esteem in young offenders". *The Journal of Adventure Education and Outdoor Leadership*, 11(4): 9-11.
- Morrison, A. B. ve Schoffl, V. R. (2007). "Physiological Responses to Rock Climbing in Young Climbers" *British Journal Of Sports Medicine*, 41(12): 852–861.
- Özkan, B. ve Kaplan A. (1992). *İzmir Kuş Cennetinin Rekreatif Turizm Yönünden Önemi*. Türkiye Kalkınma Bankası Yayımı, Ankara.
- Park, L. O., Manning, R. E., Marion, J. L., Lawson, S. R. ve Jacobi, C. (2008). "Managing Visitor Impacts in Parks: A Multi-Method Study of the Effectiveness of Alternative Management Practices". *Journal of Park & Recreation Administration*, 26(1): 97-121.
- Roper, S. (2013). *Camp 4: Recollections of a Yosemite Rockclimber*. The Mountaineers Books, Seattle.
- Sağcan, M. (1986). *Rekreasyon ve Turizm*. Cumhuriyet Basımevi, İzmir.
- Sanchez, X., Boschker, M. S. J. ve Llewellyn, D. J. (2009). "Preperformance Psychological States and Performance in An Elite Climbing Competition", *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 20(2): 356-363.
- Schoffl, V. ve Kupper, T. (2006). "Injuries at the 2005 World Championships in Rock Climbing". *Wilderness Environmental Medicine*, 17: 187-90.
- Schoffl, V. ve Winkelmann, H. P. (1999). "Accident Statistics at Indoor Climbing Walls". *Sportverletz Sportschaden*, 13(1): 14-16.
- Schoffl, V., Schoffl, I., Schwarz, U., Hennig F. ve Küpper T. (2009). "Injury-risk Evaluation in Water Ice Climbing". *Medicina Sportiva*, 13(4): 210-218
- Schwartz, F., Taff, B. D., Pettebone, D. ve Lawhon, B. (2016). "Boulderers" Attitudes and Perceptions of Leave No Trace in Rocky Mountain National Park". *International Journal of Wilderness*, 22(3): 25-32.
- Sheel, A. W. (2004). "Physiology of Sport Rock Climbing". *British Journal of Sports Medicine*, 38(3): 355-359.
- Sturm, G. ve Zıntl, F. (1986). *Dağcılık Eğitim Plânı – 2 Kaya Tırmanışları*. (çev. Türkçesi: L. O. Çakıgil) Anadolu Dağcılar Birliği Eğitim Kitabı, Ankara.

- Tessler, M. ve Clark, T. A. (2016). “The Impact of Bouldering on Rock-Associated Vegetation”. *Biological Conservation*, 204: 426-433.
- Wagner, R. J. ve Roland, C. C. (1992). “How Effective Is Outdoor Training?”. *Training and Development*, 46(7): 61-66.
- Watts, P. B. (2004). “Physiology of difficult rock climbing”. *European Journal of Applied Physiology*, 91(4): 361–372.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yerlisu Lapa, T., Ardahan, F. ve Yıldız, F. (2010). “Bisiklet Etkinliklerine Katılan Bireylerin Profilleri, Bu Sporu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar”. *11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı*. 10-12 Kasım 2010, Antalya, 1553-1555
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Güray EKİCİ
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Lüleburgaz Endüstri Meslek Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniv. BESYO Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Yabancı Dil	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölüm Başkanlığı
E-Posta	gurekici@akdeniz.edu.tr